

TIT. VII.

De Provisionibus Apostolicis.

CAP. I.

De Provisione in forma dignum, & in forma gratiosa.

1 **S**upersunt nostris sæculis provisiones Papales, quæ juxta stylum Curix duplici formula expediri solent. Harum frequentior est, saltem quoad provisionem de beneficiis curatis, in forma *dignum*, ita dicta, quia Bulla his verbis incipit: *Dignum arbitramur*.

2 Hæ provisiones fere ad mandata de providendo recidunt. Papa enim remittit supplicansem ad Ordinarium, ut ei de beneficio provideat, si prævio examine eum idoneum reperit. *Mandamus, inquit, quatenus, si post diligentem examinationem dictum N. ob obtinendum beneficium N. idoneum esse repereris, super quo conscientiam tuam oneramus, eidem N. dictum beneficium auctoritate Apostolica conferas.*

3 Evidens huic est, provisionem non haberi immediate à Papa, sed obtineri debere ab Ordinario, cui ea conditione committitur provisio, si justo examine eum idoneum repererit. Unde inferunt, supplicansem, ante obtentam collationem ab Ordinario, nec possessionem capere posse beneficii, nec beneficium resignare, quia nullum adhuc titulum beneficii nactus est.

4 Hæ literæ vulgo *visa* appellantur. In usu Gallix, si has literas Ordinarius recuset, ad immediatos Superiores gradatim appellari potest. Hæc enim cognitio, quæ spectat habilitatem Precistæ, ad functiones Hierarchicas, maxime in curatis beneficiis, jurisdictionis ordinariæ censetur esse, ut Sede vacante ibi in Capitulum, & ejus Vicarium transeat. Hæc tamen consuetudo Gallix adversatur stylo Romanæ Curix, quæ in executione hujus provisionis Ordinarium procedere auctoritate delegata, ut diserte formula exprimit, præterdit. Hinc nec solet talis provisio Sede vacante ad Capitulum, aut ejus Vicarium dirigi, sed ad viciniorem Episcopum, ejusve Vicarium.

5 Hodie ex stylo Curix Romanæ duplex forma *dignum* distinguitur. Una vocatur *forma dignum antiqua*; altera forma *dignum novissima* dicitur, qua expediuntur provisiones de

be-

beneficiis Sedi Apostolicæ reservatis; præscribuntur Executori triginta dies, intra quos provisionem facere tenetur; alias ad viciniorem Suffraganeum recurrenti facultas conceditur.

6 Si Ordinarius examine facto, Precistam idoneum comperit, tunc, quasi conditione impleta, ad provisionem auctoritate Apostolica procedit, beneficiumque confert ea formula: *Auctoritate Apostolica conferimus, & de illo etiam providemus.*

7 Ordinarius hic reputandus est Episcopus, ejusve Vicarius generalis loci, in quo beneficium est situm, etiamsi esset unitum Monasterio, aut Capitulo exempto. In Gallia, si provisio in forma *dignum*, alteri, quam Ordinario committeretur, tanquam abusiva rejiceretur, nisi Ordinarius esset suspectus, aut legitima causa subesset, quod Ordinario non videretur committenda: tunc enim, Ordinario neglecto, Metropolitæ committi posset.

8 Passim invaluit, quod Episcopus examen alteri committere possit, juxta *Clem. un. de testib.* Opus tamen est, ut talibus deleget examen, quorum judicio de identitate supplicantis juste acquiescere liceat, quia Papa super eo conscientiam Ordinarii expresse onerat. Absit, ut levius Examinatoribus fidem habere queat Ordinarius! quid salubrius, quam ut ipse Ordinarius, præsertim ubi de beneficiis curatis agit, examini adesse vellet?

9 Si vero Papa prævie per testimonium Ordinarii de capacitate Oratoris sat sit instructus, literæ expediri solent in forma *Gratiosa*, quia Papa sine ulla commissione alterius examinis ipsum beneficium confert, cum expressione, *quod dictus Orator testimonio Ordinarii sui de vita, moribus, & idoneitate commendetur.*

10 Literæ provisionis in forma gratiosa diriguntur ad ipsum supplicansem, cui & inscribitur, titulusque beneficii, quod jam per provisionem Apostolicam adeptus Orator supponitur, exprimitur. Juxta Signaturam Papæ inde Bulla extenditur: *Vitæ, morum honestas, aliaque laudabilia probitatis, & virtutum merita nos inducunt, ut specialibus favoribus prosequamur: cum itaque beneficium &c.* Si Orator sit Doctor, aut Licentius in aliqua facultate, tunc incipit: *Literarum scientia, vitæ, & morum honestas &c.* Si nobilitas generis: si Regularis: *Religionis zelus, vitæ merita &c.* Abhiac narratur qualitas beneficii, modus vacationis aliæque adduntur clausulæ, quibus denique subjicitur provisio hac forma: *auctoritate Apostolica tibi N. conferimus & providemus.*

11 Abhinc nominatur Executor, vel unus, vel plures, quatenus ipse, vel duo, aut unus eorum per se, vel alium, vel alios, ipsum Precistam per se, vel suum Procuratorem in corporalem possessionem autoritate Apostolica inducant, & defendant inductum juxta stylium Curiae Executores oportet esse in dignitate constitutos, solentque esse Officiales Episcopi, modo sint principales, non foranei.

12 Quum tamen nonnulli ad evitandum examen Ordinarii, provisionem in forma gratiosa sollicitare, aut exhibitis falsis testimoniis, aut certe talibus, quae intuitu aliorum beneficiorum, vel tempore, quo ejusmodi testimonium Orator merebatur, data fuerant, aut interdum aliorum Ordinandorum testimoniis, quam locorum, in quibus beneficia sita erant, impetrasse videbantur, idcirco ad querelas Episcoporum in Gallia Regiis edictis cautum fuit, nullum vigore provisionis in forma *Gratiosa* admitti posse ad possessionem beneficii, cui cura animarum incumbit, nisi praevidue examen Ordinarii subeat, sub poena nullitatis. Neque in Belgio, vel alibi facile quisquam ad possessionem beneficii curati sine examine Ordinarii vigore provisionis in forma gratiosa admitti solet, quia exploratum est, quam multis modis Pontifici, in remotis agenti, imponi possit.

13 In beneficiis reliquis simplicibus, quae nullam curam animarum habent, non difficulter recipitur provisio in forma *Gratiosa*, quia examen circa provisionem in beneficiis simplicibus de idoneitate, aliisque qualitatibus pene desit, ut ad beneficia simplicia satis idonei credantur, qui saltem Ordine sunt initiati.

14 In provisionibus Romanis (a) frequentatur diversae formulae ad supplendos defectus, qui in prima provisione irrepserunt, ut priorem provisionem confirmet, & in quantum opus est, reformet. Dicitur inde forma *novae provisionis*; atque si nova provisio petatur ad confirmandam priorem provisionem Papae, oportet omnes defectus exprimere prioris, ob quos nova provisio petitur: quia, nisi nominatim referuntur, nova provisio non conceditur, supponitur enim prior provisio Papae valida. Si autem prior provisio ab Ordinario fuerit facta, sufficit, quod in supplica generatim exponatur clausula: *Dum ex certis causis de primae provisionis viribus haesitetur*, quia Papae est, defectus inferiorum Collatorum saltem ad cautelam supplere. Haec nova provisio ad diem ipsius expeditionis restringitur. Nam si interim Jus aliquod tertio

(a) Cap. 2. de recent. claus.

fuerit quæsitum, inutilis erit provisio. Rescribit expresse Papa: *Dummodo tempore datae praesentium non sit in eo* (beneficio) *alicui specialiter jus quæsitum.*

15 Siquis metuat, aut suspicetur, primam Papae provisionem ex aliqua causa impugnari posse, peti solet rescriptum: *Perinde valere*, ut scilicet perinde valeat, ac si tempore impetrationis valida fuisset. Oportet autem in supplica exprimere omnes defectus, quia gratia *perinde valere* ex stylo Curiae non supplet praeter id, quod est in supplica. Nec haec Juri tertii praedjudicat; atque eatenus effectus hujus rescripti non retrahitur ad datam primae provisionis. Quid brevius? Hoc rescripto: *perinde valere* tolluntur impedimenta, in supplica expressa, quae pendet ex nutu Papae, aut Legati. Nam si collatio sit nulla defectu mandati ad resignandum, novo mandato opus est; si Juri tertii derogat, inutilis est clausula: si collatio sit contra bonos mores, publicam disciplinam, Concordata, Constitutiones Regias, Statuta, Consuetudines Ecclesiarum solemniter approbatas, literae *perinde valere* nec in Gallia, nec in Germania admittuntur.

16 In stylo Curiae gratia Papae primo facta, si postea fuerit revocata, restituitur per rescriptum, quod vocant: *Perinde, & etiam valere*, ut gratia revocata ad pristinum vigorem redudatur, & restauratur. Hujus rescripti in Gallia, & alibi nullus est usus, quia pro regula receptum est, Papam non posse gratiam a se semel concessam revocare.

17 Superest rescriptum, quod vocant: *Rationi congruit*. Spectat hoc gratias ab Antecessoribus impetratas, quae propter velociorem obitum expediri non poterant. Rescribit Papa: *Rationi congruit, & honestati, ut ea, quae de Romani Pontificis gratia seu benignitati, in prosequendo justa desideria petentium, processerant, licet ejus superveniente obitu, Apostolica super illis literae non fuerint confectae, suum plenum consequantur effectum.* Regula Cancellariae hoc rescripto medetur soli defectui expeditionis, & probationis gratiae, non modo ab antecessore immediato, sed & mediato factae. *Ne autem*, inquit rescriptum, *pro eo, quod super collatione, & provisione beneficii, superveniente obitu, Apostolicae literae confectae non fuerint, collationis, & provisionis frustreris effectu, volumus, & auctoritate Apostolica decernimus, quod collatio, & provisio praedictae perinde a dicta die valeant, &c.* Hujus gratiae in Gallia, & alibi rarior est usus, quia beneficiorum saltem minorum possessio accipi solet vigore solius Signaturae, sine literis, vel Bullis in forma expeditis.

18 In usu Galliae hodie & ipsa clausula *motu pro prio* negligitur

tur (a), quia compertum est, illam clausulam motu proprio transiisse in styli formulam. Meminit veteris formulæ Bonifacii VIII. cap. 23. de Præb. in 6.

19 Hodie ergo omnes provisiones Romanæ, præterita illa clausula motus proprii, censeantur datæ ad petitionem partis: Ita enim & plerumque expediuntur, ut in ipsis literis exprimat. Provisum pro tali beneficio supplicasse, Pontificemque annuisse.

20 Pontificis gratia refertur ad supplicam, seu illa, quæ Pontifici sunt exposita, unde hæc vera esse oportet, quia Jure decretalium omnibus Pontificiis rescriptis tacita illa conditio: *Si preces veritate nitantur*, inest. cap. 2. de Reser. in 6.

21 Postquam Papa supplicæ annuit, conficitur quædam minuta, veluti Protocollum ipsarum literarum, quæ ex stylo Curia signatura dicitur. Hæc est brevis scriptura, qua partis supplicatio, & Pontificis concessio refertur. Papæ consensus exprimitur, si ipse signat, per formulam: *Fiat, ut petitur*. Si per Delegatum signat, subscribitur: *Concessum, ut petitur, in præsentia D. N. Papæ (b)*. Juxta regulam Cancellariæ, si duo harum formularum rescripta in eadem data concurrunt, præfertur signatura: *Fiat ut petitur*, alteri per formulam: *Concessum*.

22 Inde patet, quod per ipsam signaturam gratia completa sit, verumtamen de stylo Curia, quoad exercitium gratiæ, sive illius probationem, & canonizationem, opus est expeditione Bullarum, quia Executor non aliter gratiam effectui dare potest quam expeditis Bullis: cum demum ab illis potestas Executoris, & probatio gratiæ dependeat. In regulis Cancellariæ hæc leguntur (c): *Cum ante confectionem literarum (Bullarum) gratia Apostolica, quoad effectum probationis, & executionis, sit informis, voluit, statuit, & ordinavit idem Dominus noster, quod Judices in Romana Curia, & extra eam pro tempore existentes, etiamsi sint S. R. E. Cardinales, causarum Palatii Apostolici Auditores, vel quicumque alii; non juxta supplicationum signaturam super quibusvis impetrationibus (nisi in dicta Curia duntaxat sint comissiones, justitiam concernentes per placet, vel per S. R. E. Vicecellarium juxta facultatem super hoc sibi concessam signata) sed juxta literarum super eisdem interpretationibus, & concessionibus confectarum tenores, & formas judicare debeant. Devernens irritum &c.*

23 Juxta interpretes tamen superest signaturæ aliquoties plena fides; utpote si literæ à signatura tanquam sua minuta discrepent, aut causa circumstantias gratiæ spectet, aut signa-

(a) Cap. 3. de signat. (b) Reg. Cancell. 24. (c) Reg. Cancell. 27.

natura fuerit per librum registri probata, aut aliis adminiculis; v. g. fide, & testimonio mensulariorum expertorum fulcita. In Gallia, si Bullas obstante legitimo impedimento belli, aut alterius calamitatis, non licet obtinere, impetrari possunt literæ Regiæ, ut liceat approbare per experientes dictam signaturam, & verificari. Et vero, si impedimentum notorium est, nec his literis opus est.

24 Postquam Provisiones Pontificiæ factæ sunt frequentiores ob resignationes in favorem, pensiones, nec non præventiones in omni genere vacationis, visæ sunt Bullæ expeditæ in pergamento, & plumbo sigillatæ nimis dispendiosæ respectu minorum beneficiorum, ideoque inducta est praxis accipiendi possessionem vigore simplicium signaturarum, quæ sunt ipsarum Bullarum minuta, quia Bullarum necessitatem reservare ad provisionem Episcopatum, Abbatiarum, aliorumque majorum beneficiorum, quibus quis caput fit cujusdam corporis ecclesiastici, libuit. Est hic usus Gallia.

25 Ad evitandas reliquas fraudes edixit ann. 1607. Rex, ne ulla fides habeatur signaturis, Bullis, aliisque expeditionibus Romanis, nisi duorum Expeditionariorum, seu Bancquariorum certificatione ad calcem Originalis adscripta munitæ fuerint. En formulam! *Nos infra scripti Consilarii Regii Bancquarii, expeditionarii Curia Romana, commorantes in hac civitate Parisiensi, notum facimus omnibus, quorum interest, hanc signaturam esse legitimam, veram, & originalem, &c.*

26 In Belgio, aliisque Provinciis locus est Regulæ Cancellariæ, ut sine literis, in forma expeditis, possessio beneficii vigore provisionis Romanæ obtineri non soleat. Quidquid tamen sit, id reliquum est, quod oporteat utrimque easdem clausulas verificari, quia signatura omnia breviter continet, quæ in Bullis, ex signatura tanquam minuta conficiendis, latius exponuntur.

27 Signatura cum illis clausulis (a) plerumque in tres partes dividitur, quarum prima ipsam supplicam, quæ inde corpus signaturæ dicitur, exhibet; altera Papæ annutum refert, tertia dispositionem, & concessionem Papæ explicat, exprimendo, singillatim, quæ Papa priore parte per formulam *fiat ut petitur*: simpliciter concessit.

28 Prima pars signaturæ, ut dictum est, exhibet supplicam. Oportet in ea tum nomen, tum diocesium Precisum, tum locum, qualitates, nomenque beneficii, modumque vacationis exprimere. Ei si aliud aliunde Orator habeat beneficium, oportet illud

(a) Cap. 4. De Part. signat.

lud exprimere. Provisio enim Apostolica foret nulla si beneficium, quantum exiguum, ante obtentum taceretur. Neque hic defectus suppleretur, etsi Provisus vellet illud beneficium statim dimittere. *cap. 23. de Præb. in 6.*

29 In beneficiis curatis, quæ spectant curam populi exprimens est & peritia patrii idiomatis. Juxta regulam Cancellariæ (a): *Quod si contingat ipsum (Papam) alicui personæ de Parochiali Ecclesia, vel quovis alio beneficio, v. g. succursus, exercitium curæ animarum Parochianorum (utpote populi) quomodolibet habente, providere; nisi ipsa persona intelligat, & intelligibiliter loqui sciat idioma loci, ubi Ecclesia, vel beneficium hujusmodi consistit, provisio seu mandatum, & gratia desuper quoad Parochialem Ecclesiam, vel beneficium hujusmodi, nullius sint roboris, & momenti.* Quare hoc? quia Curati est, per patrium idioma populum instruere, confessiones ejus audire, aliaque subsidia spiritualia per se ministrare. Hinc in Francia, & alibi contra hanc regulam non admittitur dispensatio, quia Juris divini est, oves verbi divini prædicatione, sacramentorumque administratione pascere. *Trid. sess. 23. c. 1.*

30 In reliquis beneficiis singulorum qualitates oportet exprimere. Præcipit Regula Cancellariæ, *quod super beneficiis ecclesiasticis, de qualitatibus illorum, videlicet; an Dignitates, Personatus, vel officia sint, eisque imminet cura animarum, & ad illa consueverint qui per electionem assumi, mentio fiat; alias gratiæ desuper factæ sint nullæ. Et si qualitates hujusmodi affirmative, vel conditionaliter non exprimantur, negativa expresse desuper fiat in beneficiis, quæ tales qualitates, vel ex eis aliquas consueverint habere.*

31 De stylo Curia exprimens est & valor beneficii. In Regulis Cancellariæ decernitur (b), *quod in gratiis, quas quibus personis de beneficiis vacantibus, seu certo modo vacaturis fieri contigerit, illorum, & aliorum quorumcumque beneficiorum, quæ dictæ personæ tunc obtinuerint, seu de quibus eis fuerit provisum; vel concessum, vel mandatum provideri, verus annuus valor per marchas argenti, aut Sterlingorum, vel libras Turo-nensium parvorum, seu florenos auri, aut ducatos, aut uncias auri, seu aliam monetam, secundum communem estimationem exprimat, nisi personæ prædictæ beneficia, quæ tunc obtinuerint, juxta ipsarum oblationes, aut alias dimittere teneantur. Alioquin gratiæ prædictæ sint nullæ &c.* Plerique existimant, hanc regulam ad acquirendas annatas natam esse. Hinc usu in-

(a) Reg. Cancell. 20. (b) Reg. Canc. de exprim. valor. benef.

invaluit, quod Provisio non expediatur, nisi his solutis, aut sufficienti cautione data.

32 Nomen Annatæ, quatenus spectat fructus primi anni vacantium beneficiorum, nomen est generis, quod in IV. species dividitur. Annata, veluti prima species proprie dicta, est dimidia pars veri valoris annui fructuum beneficiorum vacantium Episcopatibus, & Abbatibus Consistorialibus inferiorum. Hæc soli Pontifici relinquuntur. Altera species commune servitium dicitur, quæ est certa quantitas pro quolibet Episcopatu, vel Abbatia Consistoriali secundum antiquam taxam solvenda. Hujus dimidium tribuitur Papæ: reliquum inter Cardinales præsentis dividitur. Tertia species consistit in minutis servitiis, quæ sunt quinque portiunculæ, eæque secundum portionem taxæ fructuum Episcopatus, vel Abbatia inter certos Papæ ministros, & officiales distribuuntur. Quarta species Quindennium appellatur, quia de quindecim in quindecim annos pro beneficiis perpetuo unitis exigitur ab iis, in quorum favorem talia beneficia sunt unita. Prælusit annatis Joannis XII. *Extrav. 11. de Præb. int. Com.* Durante schismate Bonifatius IX. ann. 1392. demum earum usum vulgarem, & perpetuum reddidit. Narrat Platina (a) de eodem Papa Bonifacio: *Annatarum usum beneficiis ecclesiasticis primus imposuit, hac conditione, ut, qui beneficium consequeretur à Sede Apostolica, dimidium annui proventus fisco Apostolico persolveret.*

33 Aliquando sat acerbe disputatum fuit, an Annatæ vitio simoniæ vacarent, quia veluti pretia provisionum prope spectabantur, eo quod Bullæ obtineri non possent, nisi illis solutis pecuniis, aut cautione exposita? Successu tempore deseruit tam durum argumentum, quia Concordata Germaniæ diserte Annatas adoptarunt. Galli hodie eas per modum doni gratuiti, quod de consensu Regis ex libera Præsulum voluntate Pontifici conceditur, explicant. Quid brevius, quam quod eas à titulo, exemploque Laudemii, homagiique excusarent, illustrarentque nostri, quia beneficia ecclesiastica instar feudi novo jure censentur (b). Hinc enim & fit, quod Germani Protestantes Annatas, quas pro majoribus beneficiis Papæ negaverunt, Principibus sæcularibus solvant.

34 Concordata Germaniæ ab Annatis dispensant beneficia, quorum annui proventus valorem 24. florenorum aurei de Camera non excedunt. Hinc hodie pro omnibus inferioribus beneficiis, etsi pinguissimis, invaluit formula: *Quod illorum proventus valorem annum 24. ducatorum auri de Camera non ex-*
Ep. Van-Espen T. II. M

(a) Plat. in vit. (b) Boehm. lib. 1. Tit. 11. § 40.

cedat. Nec unquam enim examen, aut inquisitio circa proven-
tus beneficiorum in ordine ad veritatem hujus expressionis fit,
ut vigore Concordatorum evitetur solutio Annatæ in Curia.

35 Quantum ad Episcopatus, & Abbatis Consistoriales
vigore Concordatorum Germaniæ debentur Annatæ, nihilomi-
nus verus eorum valor, qui nunc secundum eorum communem
æstimationem est, non exprimitur: sed secundum antiquam
taxam Cancellariæ Romanæ, quæ semper retinetur, præstari
solet.

36 In tenore literarum supplicam veluti secunda pars, sig-
natura sequitur, quæ subinde ponitur ab ipso Pontifice sub
formula: Fiat, ut petitur, cum appositione primæ literæ no-
minis baptismalis v. g. *fiat, ut petitur A.* Aliquando signatura
ponitur per Commissarium Pontificis sub hac forma: *concessum,*
ut petitur in præsentia S. D. N. P. cum appositione sui nomi-
nis. Bullæ eodem modo conficiuntur, sive sub hac, sive sub illa
formula signatura fuerit posita. Hac occasione aliquando ad sig-
naturam est recurrendum, ut sciatur, qua forma fuerit expressa.

37 Hodiernæ Bullæ provisionum Romanarum scænt clau-
sulis, conditionibus, derogationibus, absolutionibusque, qui-
bus fit, ut sæpe earum defectu rescripta Apostolica in pericu-
lum veniant, nisi novis provisionibus per clausulas: *Perinde*
valere, vel perinde etiam valere, aliisque similibus cautelis res-
tituantur, aut suffulciantur. Veteres Pontificum provisiones
æque, ac Ordinariorum aliorum simplices fuere, ita, ut in De-
cretalibus Gregorii harum clausularum, aut formularum haud
vestigium occurrat.

38 Tertia pars signaturæ, veluti conclusio Papalis rescripti
incipere solet ab hac clausula: (a) *Et cum absolutione à censu-
ris.* Hæc in Bulla ita explicatur: *Te à quibusvis excommunica-
tionis, suspensionis, & interdicti, aliisque ecclesiasticis senten-
tiis, censuris, & pœnis, à jure, vel homine, quavis occasione,
vel causa latis, siquibus quomodolibet innodatus existis, harum
serie absolventes, & absolutum fore censentes ad effectum præ-
sentium duntaxat consequendum.* Hæc clausula unice respicit
impetrantem, qui aliqua censura esset innodatus, quæ ipsum
ad beneficium obtinendum redderet incapacem. Hodie reputa-
tur esse meri styli, ut ad graviora delicta, aut justam censu-
ram haud porrigatur, aut duntaxat ad effectum provisionis res-
tringatur, quin provisus vigore hujus absolutionis celebrare,
aut & fructibus beneficii frui possit, nisi specialem absolutio-
nem obtinuerit.

Sæ-

(a) Cap. 5. De claus. signat.

39 Sæpe signaturæ & illa clausula inscribitur: *Et quatenus*
litigiosum existit, litis status, & nomina judicum, & colliti-
gantium, juraque, & tituli eorum exprimi, vel pro expressis
haberi possint. Jure Decretalium vetitum est, beneficia litigio-
sa, si collitigantium unus decesserit, per Ordinarios Collato-
res, lite indecisa, conferri. c. 2. ut lit. pend. in 6. Hac clausula
declarat Papa, statum litis pro expresso haberi, ut, sublata
illa juris communis exceptione, vel dispositione, provisus sur-
rogari in locum defuncti collitigatoris possit. In Gallia, & alibi
reputatur & hæc clausula esse meri styli, quia in his Provinciis
ordinarii Collatores & beneficia litigiosa, si vacant, conferre
possunt.

40 Sequitur in signatura: *Et literæ in forma simplici pro-*
visionis, gratiosæ surrogationis, etiam quoad possessionem ex-
pediri possint. Permittit ergo Papa, ut literæ surrogationis in
locum collitigatoris expediantur, sive lis sit super petitorio,
sive possessorio. In Gallia, & Belgio surrogatio fit apud Judi-
cem, coram quo litigatur, per simplicem libellum supplicem,
quin opus sit literis Papæ in forma surrogationis.

41 Abhinc adduntur & hæ clausulæ: *Et gratiæ, " si neu-*
tri, si nulli, si alteri perinde valere, etiam valere, cum gra-
tificatione opportuna, simul, vel separatim" expediri pos-
sint. Cum enim provisiones beneficii litigiosi sint multiplicis
formæ: intendit Papa per has clausulas provisionem expediri
sub una è formis hic expressis, quæ Precistæ utilior, & op-
portunior esse potest. In formula, *si neutri:* supponit Papa,
esse duntaxat duos collitigatores, quorum neutri jus aliquod
competit, ut consequenter supplicans possit mereri literas: *si*
neutri, quibus mandatur supplicanti provideri, si constiterit,
neutri collitigantium jus aliquod esse. Si autem plures sint col-
litigatores, quam duo, tunc expediuntur literæ: *si nulli:* ea-
dem in reliquis cum præcedentibus forma. Interdum autem ipse
supplicans est unus collitigantium, petitque in locum surro-
gari collitigatoris; *si alteri jus non competat.* Clausula *cum gra-*
ratificatione opportuna supponit, plures esse concurrentes in data,
ut hoc casu Papa velit Proviso gratificatum, quatenus aliis præ-
feratur. Per clausulam *anteferri* consequitur Precista præroga-
tivam, ut prioribus in data præferatur. Hæ clausulæ, veluti
de stylo Curiæ in Gallia, alibique negliguntur, prætereun-
turque.

42 Subinde apponuntur clausulæ derogatoriæ Regularum
Cancellariæ v. g. *de Infirmis resignantibus, de verisimili noti-*
tia. Ac tum subditur: *Cum derogatione Juris Patronatus, si-*
quod sit, citra tamen illius approbationem (quia Papa per hanc

provisionem non intendit illud approbare, si non sit, aut aliunde coram Ordinario verificari nequeat) videlicet si laicorum tantum, etiam nobilium, & illustrium (Regum, & Ducum) eisque ex dotatione, vel fundatione competat, pro medietate, alias, seu si litigiosum, vel devolutum sit, in totum.

43 Hæc clausula necessario exprimenda est, si beneficium sit Juris Patronatus laici: si enim non exprimeretur, provisio censeretur subreptitia, eoquod Papa nunquam derogare soleat Juri Patronatus laicorum. Hinc in signatura ad finem clausulæ subjicitur. *Et de consensu Patroni, seu Patronorum.* Si plures sunt Patroni, petitur, concediturque derogatio saltem *pro medietate*, videlicet, ut gratia, si medietas Patronorum consentiat, habeat effectum, quia dissentientibus Patronis, neque in unam personam saltem pro majore parte consentientibus, Ordinarii, Papæque est decisio. Et hoc, si Jus Patronatus laicum sit ex *fundatione, vel dotatione.* Quippe, si Jus Patronatus laicum foret ex privilegio, vel alio titulo, vel non esset laicorum dumtaxat, vel sit litigiosum, vel per negligentiam Patronorum devolutum, prætendit Papa ei in totum derogare, ut gratia effectui detur. In Gallia tamen, & alibi nullus est usus harum clausularum.

44 In signatura post has clausulas ponitur: *Ac statutorum primo dictorum, cæterorumque omnium quomodolibet contrariorum latissime in literis extendendorum:* hæc clausula continet derogationem statutorum, consuetudinum, privilegiorum, aliorumque jurium, quæ possent provisionis effectum impedire. Quia tamen hæc clausula generalis est, haud porrigitur ad statuta, privilegia, aliaque jura solemniter approbata; & si porrigeretur, appellari in Gallia, alibique posset ab abusu. Quippe Principibus curæ est: hujusmodi jura, & statuta integra servare.

45 Si provisio sit expedienda *in forma dignum*, post prædictas clausulas ponitur: *committatur.* Hoc præcipitur Officialibus Curia, ut expediant litteras *vel in forma dignum antiqua; vel novissima;* prout materia exigit; ejusque executio Ordinario, vel alteri juxta stylum pro exigentia causæ committatur.

46 Hæc forma continet clausulam, quæ in ipsis literis, licet in signatura non appareat, exprimi debet: *Dummodo tempore datæ præsentium non sit specialiter alteri jus quæsitum.* Regulæ Cancellariæ (a): *De non tollendo jus quæsitum*, hic est tenor: *nec per varias, quæ pro commissio-*

(a) Regul. Cancell. 28.

nibus, mandatis, & declarationibus habendis in causis plerumque sunt, suggestiones justitia postponatur, idem D. N. declaravit, & decrevit, suæ intentionis fore, quod deinceps per quancumque signaturam, seu concessionem, aut gratiam vel literas Apostolicas pro commissionibus, seu mandatis, aut declarationibus hujusmodi, etiamsi motu proprio, ex certa scientia, ac etiam ante motam litem, à Sanctitate sua emanaverint, vel de hujus mandato faciendas, nulli jus sibi quæsitum quomodolibet tollatur.

47 Cum igitur Papa non velit per suam provisionem tollere jus alteri quomodolibet quæsitum, sequitur altera clausula: *vocatis, qui fuerint vocandi;* ut nimirum cognoscat, an jus alteri quomodolibet sit quæsitum, directe, vel indirecte, quamvis minimum, antequam provisionem faciat, vel provisum in possessionem inducat. Verum hæc clausulæ, aliaque connexæ; v. g. *amoto quolibet illicito detentore*, quibus Commisario, vel Executori cognitio sive in possessorio, sive in petitorio tribuitur, in Gallia: & alibi prope sine effectu sunt, quia controversiæ super possessorio in causa beneficii decidenda est coram Senatu Regio: idque semper in literis Placeti exprimitur; in petitorio autem coram Judice ordinario, aut Judicibus synodalibus delegatis in partibus; idque postquam possessorium plene fuerit evacuatum.

48 Hæc præcipuæ sunt clausulæ, quæ provisionibus Romanis inseri consueverunt, aut & pro appositis habentur, etsi non exprimentur. Signaturæ æque, ac literæ clauduntur per appositionem *Data.* Primo solet parva Data poni, quæ dein extenditur. Galli peculiare sibi privilegium circa parvam *Datam* vindicant.

49 Passim in regnis Gallia (a), Hispania, & alibi invaluit, quod literæ Papales cujuscunque argumenti executioni dari vetentur, nisi prius in tribunali Regio fuerint revisæ, approbatæque. In Belgio ann. 1574. promulgavit Philippus II. Rex Hispaniarum, nequis Bullas, gratias, provisiones, indulta, aliaque mandata ex urbe Roma, aut à Legatis Pontificiis profecta, per Belgium executioni mandare audeat, nisi prius comprobata fuerint, vel in sanctiori Consistorio, vel in Concilio Brabantia, sub pœna proscriptionis, & publicationis bonorum in contumaces.

50 Hæc Regiæ cautelæ necessariae videbantur, postquam ex nonnullis Pontificum Legatorumque concessionibus turbæ in Provinciis subnatæ credebantur. Hinc inovelit, quod Bul-

(a) Cap. 6. De Placet. Reg.

læ ac diplomata Pontificis revideri debeant ab iis, qui supremæ jurisdictioni vice Regia præsumunt, ut cognoscant, an nihil contineant, aut admixtum habeant, quod Rempubli- cam lædere possit. Ea omnem usum Placeti Regii.

51 Hinc moris est, quod libelli supplices pro impetran- dis literis Placeti super Bullis Romanis communicentur Pro- curatori Regio, seu Officio Fiscali; utpote cujus partes sunt, nomine Regis invigilare, ne quid admittatur, quod Rempu- blicam turbare, vel lædere posset. Audito hoc officio Fisca- li tum Senatus examinat, an Placetum sit annuendum, an denegandum? si nihil sit, quod juribus Regiis déroget, aut consuetudines, & jura infringat, executionem decernit: si autem aliquid prædictorum merito suspicetur, Placetum de- negat, aut differt, quousque proprius de sensu Bullæ, re- rum circumstantiis, ac mente Pontificis constiterit.

52 Placetum Regium eo moderamine consulit integritati Jurium publicorum. Quippe statum tum Ecclesiarum, tum Provinciarum publicum spectat (a). In Germania explicat id genus Protectionis Regiæ latius Capitulatio Cæsarea.

53 Siquis privatorum per executionem Bullæ jus suum lædi existimat, huic Placetum Regium haud obstat, quin jus suum coram legitimo Superiore possit prosequi: solet enim ipsis literis Placeti Regii sæpe adjici illa finalis clau- sula: *Salvo jure partis, quæ opponere poterit, quidquid op- ponendum judicaverit.* Senatus Brabantiæ hanc cautelam Pla- ceto Regio subjicit: quod si occasione hujus provisionis quæ- stio incidat, ea instituenda, & agitanda est in possessorio quidem coram ipso Senatu Brabantiæ, in petitorio autem co- ram judice ecclesiastico competente, in Brabantia residente. Et si quæstio per appellationem ad Curiam Romanam foret devoluta, tunc ea coram judicibus Delegatis, & competen- tibus, atque ibidem in Brabantia residentibus prosequenda erit.

54 Sæpe & literis Placeti Regii aliæ clausulæ per mo- dum restrictionis, & modificationis inscribuntur: Edicto Ca- roli V. præceptum est, literas Placeti non concedi in Bel- gio super privilegio non residendi in beneficiis curatis, nec super dispensatione in ætate, aut imperitia idiomatis; vel concessione Coadjutoria Præbendarum, aliorumque simpli- cium beneficiorum.

* 55 Generaliter ergo concludere fas est, quod in facien- dis provisionibus juxta moderatio sit adhibenda. Querebatur olim

(a) Capit. Cæs. Art. XIV. § 1.

olim S. Chrysostomus (a): *Id unum non spectant, quod so- lum spectandum foret, nempe animi virtutem; sed aliæ sunt causæ; quibus honores conciliantur; v. g. hic, quod genere claro natus sit: — Ille quod opibus abundet: — alius, quod ab adversariis ad nos confugerit: alius sibi genere propinquum necessarium, alius adulatorem cæteris anteponeere mavult; non est, qui eum, qui idoneus sit, spectare velit, aut animi par- tes explorare curet.* Juxta S. Hieronymum (b): *Cernimus plu- rimos hanc rem beneficium arbitrarium facere, ut non querant eos in Ecclesiæ columnas erigere, quos plus cognoscunt Ec- clesiæ prodesse, sed quos vel ipsi amant, vel quorum sunt obsequiis deliniti, vel pro quibus Majorum quis rogaverit: Ait S. Bernardus (c): Nunquid hac ille Apostolus servitute ho- minibus inserviebat in acquisitione turpis quæstus? Nunquid cum de toto orbe confluebant ambitiosi, avari, simoniaci, sacrilegi, concubinarij, incestuosi, & quæque hujusmodi mon- stra hominum, ut ipsius Apostolica auctoritate vel obtinerent honores ecclesiasticos, vel retinerent. Absit tanta indiscretio? Quid æquius reliquo monito S. Patris (d)? Alius pro alio, alius & forte pro se rogat. Pro quo rogaris, sit suspectus. Qui ipse rogat pro se, jam judicatus est: nec interest per se, an per alium quis roget.*

TIT. VIII.

De Jure Patronatus.

CAP. I.

De Origine Juris Patronatus.

1 Superest plenior supplicationum usus in Ecclesiis Ju- ris Patronatus, quod in Oriente per Oratoria privata cœ- pit. Urgebat S. Chrysostomus (e) Magnates, ut in prædiis suis Ecclesias, id est, Oratoria erigerent, adscituri Cleri- cum ad Sacra quotidiana facienda. *Ideo oro, inquit, & sup- plico, & gratiam puto, immo & legem pono, ut nullus, qui habet villam, appareat carere Ecclesia.* Ea prima vestigia Patronatus laici in Oriente.

2 In Occidente Concilium Arausicanum (f) jus Patrona- tus ecclesiastici explicat. *Siquis, ait, Episcoporum in alienæ*

(a) S. Chrys. de Sacerd. lib. 3. c. 1. (b) S. Hier. in Isai. c. 57.

(c) S. Bern. de Consid. lib. 1. c. 4. (d) Lib. IV. c. 4.

(e) S. Chrys. in act. hom. 18. (f) Conc. Araus. c. 10.